

ANATOLE FRANCE

THAIS

Anatole France

Thais

«Public Domain»

France A.

Thais / A. France — «Public Domain»,

Содержание

LOTUS	5
Конец ознакомительного фрагмента.	24

Anatole France

Thais

LOTUS

Siihen aikaan oli erämaa anakoreetteja täynnä. Niilin molemmilla rannoilla oli lukemattomia risu- ja savimajoja, joita erakkojen kädet olivat sinne rakennelleet aina jonkun matkan päähän toisistaan, niin että ne, jotka niissä asuivat, saattoivat elää erikseen ja kuitenkin auttaa toisiaan tarpeen vaatiessa. Siellä täällä häämötti majojen yli ristihuippuisia kirkkoja, joihin munkit vaelsivat juhlapäivinä kunnioittamaan pyhiä menoja ja ottamaan osaa sakramentteihin. Aivan virran vieremällä oli vielä taloja, joissa luostarimunkit asuivat, kukin ahtaaseen koppiinsa sulkeutuneena, ja yhtyivät ainoastaan senjälkeen paremmin nauttiakseen yksinäisyydestä.

Erakot ja luostarimunkit elivät kieltäytyksessä, he aterioivat vasta auringonlaskun jälkeen ja käyttivät ravintonaan vain leipää suolan ja iisopin kera. Muutamat kaivoivat itsensä hiekkaan, asuivat maankoloissa tai haudoissa ja noudattivat vieläkin merkillisempiä elämäntapoja.

Kaikki he säilyttivät puhtautensa, kävivät puettuina karkeaan jouhipaitaan ja päähineviittaansa, nukkuivat paljaalla maalla pitkien valvomisien jälestä, rukoilivat, veisasivat virsiä ja sanalla sanoen suorittivat joka päivä katumuksen mestarinäytteitä. Ottaen huomioon perisyntin he kielsivät ruumiiltaan ei ainoastaan kaikki ilot ja tyydytykset, vaan senkin tavallisen hoidon, joka maailman lapsesta tuntuu tuiki välttämättömältä. He olivat sitä mieltä, että jäsentemme taudit parantavat sielumme ja että ruumiilla ei voi olla sen kunniakkaampia koristeita kuin paiseet ja mätähaavat. Näin toteutui mitä profeetat olivat sanoneet: "Erämaa on peittyvä kukkasiin."

Tämän pyhän Thebais-maakunnan asujamista kuluttivat toiset päivänsä askeettisuudessa ja mietiskelyssä, toiset ansaitsivat elatuksensa palmikoimalla palmupuiden kuituja tai palkkautuen töihin lähitiemien maanviljelijöille elonkorjuun aikana. Pakanat olivat siinä väärässä luulossa, että muutamat heistä elivät rosvouksella ja pitivät yhteyttä kuljeskelevien arabialaisten kanssa, jotka ryöstelivät karavaaneja. Mutta todellisuudessa nämä munkit halveksivat kaikkia rikkauksia ja heidän hyveittensä tuoksi uhoi taivaaseen asti.

Sauva kädessä niinkuin matkustavaiset kävivät nuorten miesten näköiset enkelit vieraisilla heidän erakkomajoissaan, jota vastoin pahat henget taas harhailivat heidän ympärillään ethiopiaalaisten tai eläinten hahmossa johdattaakseen heitä kiusaukseen. Kun munkit aamuisin saviastioineen menivät kaivolle, näkivät he satyyrien ja aigipaanien jalanjälkiä hiekassa. Oikean ja henkisen olemuksensa mukaan käsitettynä oli Thebais-maakunta vain taistelutanner, jolla joka hetki ja etenkin öisin käytiin ihmeellistä sotaa taivaan ja helvetin välillä.

Askeetit, joita kadotettujen legionat hurjasti ahdistivat, puolustivat itseään Jumalan ja enkelien sekä paaston, katumuksen ja lihankidutuksen avulla. Välistä raatelivat lihanhimot heitä niin hirmuisesti, että he karjuivat tuskasta ja heidän valitushuutonsa kohosi tähtitaivaalle yhtyen nälistyneiden hyenoiden ulvontaan. Silloin ilmestyivät heille pahat henget aina hyvin ihanissa muodoissa. Sillä vaikka pahat henget todellisuudessa ovatkin rumia, voivat he välistä verhoutua näennäisen kauneuden hahmoon, joka estää erottamasta heidän todellista luonnettaan. Thebaiksen itsekiduttajat näkivät kauhistuksella, että heidän koppeihinsa tunkeutui nautinnon kuvia sellaisia, joita eivät edes pahimmat maailman hekumoitsijat olleet nähneet. Mutta koska ristinmerkki varjeli heitä, eivät he sentään langenneet kiusaukseen, ja rumat henget ottaen jälleen aamunkoitossa oman muotonsa, menivät häpeissään ja raivoten tiehensä. Ei ollut harvinaista, että aamuisin nähtiin, miten joku heistä aivan itkun hirskeessä pakeni, vastaten kysyjälle: "Minä itken ja huokaan siksi, että eräs täällä asuvista kristityistä on minut ruoskinut ja häpeällisesti poisajanut."

Korven vanhimmat asukkaat ulottivat valtansa myöskin syntisiin ja jumalattomiin. Heidän hyvyytensä oli välistä hirvittävä. Heillä oli apostoleilta valta rangaista elävää Jumalaa vastaan tehdyt rikokset eikä mikään voinut pelastaa sitä, jonka he olivat tuominneet. Kaupungeissa ja Aleksandrian asujanten keskuudessa tiedettiin kauhistuksella kertoa, että maa avasi sylinsä ja nieli ne syntiset, joita he sauvallaan koskettivat. Niinpä pelkäsivätkin heitä suuresti kaikki, jotka kehnosti elivät, etenkin näyttelijät, ilvehtijät, naineet papit ja ilotytöt.

Niin suuri oli näiden pyhien miesten hyveellisyys, että se pakotti kuuliaisuuteen yksin villit eläimetkin. Kun kuolema lähestyi erakkoa, kaivoi jalopeura hänelle haudan kynsillään. Siitä arvasi pyhä mies, että Jumala kutsui häntä, ja kävi suutelemassa kaikkia veljiä poskelle. Sitten pani hän maata iloisella mielellä nukkuakseen Herrassa.

Senjälkeen kuin toista sataa vuotta vanha Antonius oli vetäytynyt yksinäisyyteen Colzinusvuorelle rakkaimpien opetuslastensa Makariuksen ja Amathaksen kanssa, ei koko Thebaiksessa ollut ainoatakaan munkkia, joka hyvistä töistään olisi ollut niin kuuluisa kuin Paphnutius, Antinoen apotti. Tosin oli Ephremillä ja Serapionilla suuremmat määrät alimunkkeja ja heidän luostarinsa olivat henkisestä ja maallisesta sivistyksestään erittäin mainittuja. Mutta Paphnutius piti ankarimmat paastot ja oli välistä kolme kokonaista päivää ilman ravintoa. Hän käytti hyvin karkeakarvaista katumuspaitaa, ruoski itseään aamuin ja illoin ja rukoili lakkaamatta polvillaan, otsa maata vasten painettuna.

Hänen kaksikymmentäneljä opetuslastaan, jotka olivat rakentaneet majansa hänen ympärilleen, koettivat jäljitellä hänen ankaria kidutusharjoituksiaan. Hän rakasti heitä hellästi Jesuksessa Kristuksessa ja kehoitti heitä alinomaa katumuksen tekoon. Hänen henkisten lastensa joukossa oli sellaisiakin, jotka ensin harjoitettuaan rosvousta monta vuotta olivat tulleet siihen määrin liikutetuiksi pyhän apotin neuvoista, että olivat ruvenneet munkeiksi. Heidän elämänsä puhtaus vahvisti heidän tovereitaankin. Erittäin huomattavia heidän joukossaan olivat Abyssinian kuningattaren entinen kokki, jonka Antinoen apotti myöskin oli kääntänyt ja joka ei koskaan enää lakannut vuodattamasta kyöneleitä, ja diakoni Flavius, joka oli kirjanoppinut ja taitava puhuja. Mutta kaikkein ihailtavimman Paphnutiuksen opetuslapsista oli kuitenkin nuori talonpoika nimeltään Paulus, jota myös kutsuttiin liikanimellä Yksinkertainen hänen tavattoman lapsellisuutensa vuoksi. Ihmiset pilkkasivat hänen herkkäuskoisuuttaan, mutta Jumala osoitti hänelle suosiota lähettämällä hänelle näkyjä ja lahjoittaen hänelle ennustuksen taidon.

Paphnutius pyhitti aikansa opetuslapsien opastamiseen ja askeettisuuden harjoitukseen. Usein hän myös mietiskeli pyhien kirjojen sisältöä löytääkseen sieltä vertauskuvia. Sentähden hän, vaikka vielä nuori ijältään, oli ansioista rikas. Perkeleet, jotka hyviä erakkoja muuten niin ankarasti ahdistavat, eivät uskaltaneet lähestyä häntä. Öisin kuunvalossa istui tavallisesti seitsemän pientä pystykorvaa shakaalia liikkumattomina ja äänettöminä hänen majansa edustalla. Ja luultiin, että ne olivat seitsemän pahaahenkeä, jotka hän pyhyytensä voimalla oli naulinnut kynnykselleen.

Paphnutius oli syntynyt Aleksandriassa ylhäisistä vanhemmista, jotka olivat antaneet hänelle opetusta maallisissa tieteissä. Olivatpa runoilijoiden valheetkin häntä silloin viehättäneet, ja niin hirmuinen oli hänen varhaisimman nuoruutensa aikana ollut hänen henkensä harhatila ja ajatustensa epäjärjestys, että hän oli uskonut ihmiskunnan hukkuneen vedenpaisumukseen Deukalionin hallitessa ja väitellyt oppiveljiensä kanssa Jumalan olemuksen, ominaisuuksien, jopa hänen olemassaolonsakin mahdollisuuksista. Hän eli silloin maailmallisissa huvituksissa pakanoiden tapaan. Ja tätä aikaa muisteli hän ainoastaan häpeällä ja syvällä inholla.

Siihen aikaan, oli hänen tapanaan sanoa veljilleen, kiehuin minä väärin nautintojen kattilassa.

Hän tarkoitti sillä sitä, että hän söi hyvin valmistettuja liharuokia ja kävi yleisissä kylpylaitoksissa. Ja itse asiassa hän olikin aina kahteenkymmenenteen ikävuoteensa asti viettänyt tätä maallista elämää, jota paremmin sopi nimittää kuolemaksi kuin elämäksi. Mutta kuultuaan pappi Macrinuksen saarnaavan hänestä tuli uusi ihminen.

Totuus sai hänet kokonaan valtoihinsa, ja hänen oli tapana sanoa, että se oli tunkenut hänen lävitsensä kuin miekka. Hän kääntyi Golgatan uskoon ja rupesi palvelemaan ristiinnaulittua Jesusta. Kastamisensa jälkeen hän eli vielä vuoden ajan pakanain keskuudessa maailman lasten parissa, joihin häntä kiinnittivät tottumuksen siteet. Mutta eräänä päivänä ollessaan kirkossa hän kuuli diakonin lukevan seuraavaa Raamatun paikkaa: "Jos tahdot olla täydellinen, niin mene ja myy kaikki, mitä sinulla on ja anna rahasi köyhille." Heti möi hän omaisuutensa, jakeli siitä saadut rahat pois almuina ja rupesi itse munkiksi.

Niinä kymmenenä vuotena, jotka hän oli elänyt erillään ihmisistä, ei hän ollut halunnut lihallisia nautintoja, ainoastaan ravinnut itseään katumuksen hyödyllisellä balsamilla.

Eräänä päivänä, kun hän hurskaan tapansa mukaisesti taas muisteli niitä aikoja, jolloin hän oli elänyt kaukana Jumalasta, ja yksitellen tutkiskeli vanhoja syntejään siten paremmin vielä tajutakseen niiden kauheutta, johtui hänen mieleensä äkkiä, että hän ennen muinoin Aleksandrian teatterissa oli nähnyt ihmeen kauniin näyttelijättären, nimeltä Thais. Tämä nainen esiintyi näytöstilaisuuksissa eikä silloin vieronut esittää tansseja, joiden liiankin taitavasti lasketut liikkeet jäljittelivät kaikkein inhoittavimpien intohimojen ilmaisuja. Tai sitten hän kuvasi joitakin niistä häpeällisistä teoista, joita pakanalliset tarinat kertovat Venuksesta, Ledasta tai Pasiphaesta. Täten sytytti hän hekuman liekkiin kaikki katsojat, ja kun rakkaudesta sairaut nuoret miehet tai rikkaat vanhukset tulivat hänen luokseen peittäen kukkasiin hänen ovensa kynnyksen, antautui hän heille. Näin hän hukaten oman sielunsa autuuden vielä turmeli suuret määrät muita sieluja.

Vähältä oli pitänyt, ettei hän ollut saanut itse Paphnutiustakin vietellyksi lihan syntiin. Hän oli sytyttänyt himon hänen vereensä, ja jo kerran oli hän lähestynyt Thaiksen asuntoa. Mutta tuo varhaiselle nuoruudelle niin ominainen arkuus oli pysäyttänyt hänet ilonaisen kynnykselle (hän oli silloin viisitoistavuotias), osaksi oli tähän myöskin synnä pelko tulla rahattomana poisajetuksi, sillä hänen vanhempansa pitivät huolta siitä, ettei hän saanut liaksi tuhlata. Jumala suuressa armossaan oli käyttänyt näitä kahta välikappaletta varjellakseen häntä suuresta rikoksesta. Mutta Paphnutius ei ollut ensin ollut hänelle siitä laisinkaan kiitollinen, sillä siihen aikaan hän ei ymmärtänyt omaa parastaan, vaan himoitsi väärä onnea. Niinpä Paphnutius nyt, polvistuessaan majassa jumalankuvan edessä, joka oli tehty siitä pyhästä puusta, jonka vaa'assa maailman sovitusuhrin kerran oli riippunut, rupesi taas ajattelemaan Thaista, koska Thais oli hänen syntinsä. Ja hän pohti mielessään hyvin kauan askeettien sääntöjen mukaisesti niitten lihallisten sulojen hirvittävää rumuutta, joihin tuo nainen oli herättänyt hänessä himon hänen levottomuutensa ja tietämättömyytensä päivinä. Muutaman tunnin tätä mietittyään näki hän Thaiksen kuvan edessään ilmi elävänä. Hän näki hänet jälleen samanlaisena kuin silloin kiusauksen hetkellä, kauniina, lihan silmillä katsoen. Ensin näyttäytyi hän Ledan hahmossa maaten viehkeästi pitkällään hyasintivuoteella, pää taapäin heitettyinä. Hänen kosteat silmänsä salamoivat, sieraimet värähtelivät, suu houkutti puoliavoimena, rinta kukkasen kaltaisena ja käsivarret kiersivät tuoreina kuin kaksi puron vartta. Tämän nähdessään Paphnutius löi rintaansa ja sanoi:

– Kutsun sinut todistajaksi, Jumalani, että katselen syntini rumuutta.

Sillä aikaa vaihtoi kuva huomaamatta ilmettä. Thaiksen huulet vetäytyivät yhteen todistaen yhä selvemmin salaista kärsimystä. Hänen suuret silmänsä välkkyivät kyynelissä, hänen huokausten pakahduttamasta povestaan kohosi huohotus, joka muistutti ensimmäistä tuulen henkäilyä myrskyn edellä. Tämän nähdessään Paphnutius tunsu mielensä järkkävän sydänjuuria myöten. Hän lankesi polvilleen ja rukoili seuraavasti:

– Sinä, joka olet vuodattanut säälin meidän sydämiimme niinkuin aamukasteen kedoille, sinä oikeamielinen ja armollinen Jumala, ole kiitetty! Ylistetty, ylistetty ollos sinä! Perkaa pois palvelijastasi tuo väärä hellyys, joka johdattaa hekumaan ja anna armossasi minulle kyky rakastaa kaikkia luotuja ainoastaan sinun kauttasi, sillä ne kaikki katoavat, mutta sinä pysyt. Jos tunnen osanottoa tuota naista kohtaan, tapahtuu se vain siksi, että hän on sinun työtäsi. Yksin enkelitkin kumartuvat huolehtien hänen puoleensa. Eikö hän ole, oi Herra, sinun suusi henkäys? Ei käy päinsä,

että hän yhä pitkittää synnillistä elämäänsä kaikkien maailman ihmisten kera. Suuri sääli on syttynyt sydämessäni häntä kohtaan. Hänen rikoksensa ovat inhoittavat ja yksin niiden ajatuskin jo väriseyttää minua niin, että tunnen ihokarvojeni nousevan kauhusta pystyyn. Mutta mitä rikollisempi hän on, sitä enemmän tulee minun häntä sääliä. Minä itken ajatellessani, että perkeleet tulevat vaivaamaan häntä kautta koko iankaikkisuuden.

Kun hän näitä ajatteli, näki hän pienen shakaalin istuvan jalkojensa juuressa. Hän hämmästyti siitä suuresti, sillä hänen koppinsa ovi oli ollut kiinni koko päivän. Eläin näytti lukevan apotin ajatukset ja se heilutti häntäänänsä niinkuin koira. Paphnutius teki ristinmerkin: eläin hävisi. Ymmärtäen silloin että nyt oli piru ensimmäisen kerran päässyt livahtamaan hänen huoneeseensa, hän toimitti lyhyen rukouksen; sitten rupesi hän uudestaan ajattelemaan Thaista.

– Jumalan avulla, sanoi hän itselleen, täytyy minun pelastaa hänet.

Ja hän nukahti.

Seuraavana aamuna toimitettuaan rukouksensa lähti hän pyhän Palemonin luo, joka jonkun matkan päässä myös vietti erakkoelämää. Hän tapasi hänet rauhallisena ja iloisena kuokkimassa maata tapansa mukaan. Palemon oli jo vanha mies; hän eli pienen puutarhan hoidolla: petoeläimet nuolivat hänen kättään eivätkä perkeleet häntä koskaan ahdistelleet.

– Jumala olkoon ylistetty, veljeni Paphnutius sanoi hän, nojautuen kuokkaansa.

– Jumala olkoon ylistetty! vastasi Paphnutius. Ja olkoon rauha veljeni kanssa!

– Olkoon rauha samoin sinunkin kanssasi! veli Paphnutius, toisti munkki Palemon pyyhkäisten hihallaan hikeä otsaltaan.

– Veli Palemon, olkoon meidän puheitemme ainoana aiheena Hänen ylistämisensä, joka on luvannut olla niiden keskellä, jotka kokoontuvat Hänen nimeensä. Sentähden olen tullut keskustelemaan kanssasi eräästä suunnitelmasta, jonka olen tehnyt Herran kunniaksi.

– Siunatkoon siis Herra sinun suunnitelmasi, Paphnutius, niinkuin hän on siunannut minun vihannekseni. Joka aamu vuodattaa hän minun puutarhani yli armonsa niinkuin kasteen, ja siksi minä ylistän hänen hyvyyttään näissä kurkuissa ja kurbitsoissa, jotka hän minulle antaa. Rukoilkaamme häntä, että hän pysyttää meitä rauhassaan! Sillä mikään ei ole peljättävämpää kuin tuska, joka raastaa rikki meidän sydämemme. Silloin kun tunteet meitä heittelevät, olemme kuin juopuneet miehet, me kuljemme huojuen oikealle ja vasemmalle ja olemme joka hetki vähällä häpeällisesti langeta. Välistä taaskin nämä mielen virnat syöksevät meidät järjettömiin iloihin, ja se, joka niille antautuu, myrkyttää ilman ympäriltään raa'alla, mielettömällä naurunrähäkällä. Tämä surkuteltava iloisuus johdattaa syntisen kaikenlaisiin irstailuihin. Mutta välistä myöskin nämä sielun ja aistien häiriöt upottavat meidät jumalattomaan surumielisyyteen, joka on tuhat vertaa turmiollisempi kuin ilo. Veli Paphnutius, minä olen ainoastaan vaivainen syntinen ihminen, mutta olen pitkän elämäni aikana tullut tuntemaan, että erakoilla ei ole sen pahempaa vihollista kuin surumielisyyys. Tarkoitin tällä sitä itsepintaista kaihoa, joka ympäröi sielun niinkuin sumu ja peittää siltä Jumalan valon. Mikään ei ole autuudelle niin vahingollista kuin se, ja suurimman voittonsa saavuttaa perkele silloin, kun hän pääsee levittämään katkeraa ja mustaa mielialaa hurskaan miehen sydämeen. Jos hän ei lähettäisi meille muuta kuin iloisia kiusauksia, ei hän olisi puoleksikaan niin peljättävä. Mutta valitettavasti hän on mestari tekemään meidät epätoivoisiksi. Niinpä hän näytti isällemme Antoniukselle mustan lapsen, joka oli niin kaunis, että se pusersi kyöneleet hänen silmistään. Jumalan avulla isämme Antonius vältti perkeleen paulat. Tunsin hänet siihen aikaan, jolloin hän vielä eli keskuudessamme; hän ilakoitsi opetuslastensa kera eikä koskaan vaipunut alakuloisuuteen. Mutta etkö sinä tullut, veljeni, keskustelemaan kanssani jostakin suunnitelmasta, jota olit mielessäsi hautonut? Osoitat minulle suuren suosion tehdessäsi minut siitä osalliseksi, jos kerran tämän suunnitelman tarkoitus on Jumalan kunnian julistaminen.

– Veli Palemon, tarkoitukseni on todellakin kuuluttaa Herran kunniaa. Vahvista minua neuvoillasi, sillä sinussa asuu viisauden valo, eikä synti vielä koskaan ole himmentänyt henkesi kirkkautta.

– Veli Paphnutius, en ole kelvallinen edes kenkäsi nauhoja päästämään ja minun pahat tekoni ovat lukemattomat niinkuin erämaan hiekka. Mutta minä olen vanha enkä ole kieltävä sinulta apua, minkä kokemuksen saattaa sinulle antaa.

– Niinpä tiedä siis, veli Palemon, että tuska valtaa mieleni aina kun muistan, että Aleksandriassa on eräs ilotyttö nimeltä Thais, joka elää synnissä ja on kansalle ainainen pahenuksen aihe.

– Veli Paphnutius, tuo on todellakin kammottava asia, josta on syytä olla suruissaan. Monet naiset pakanoiden seassa elävät niinkuin hän. Oletko keksinyt jonkun parannuskeinon tähän suureen pahaan.

– Veli Palemon, aion mennä Aleksandriaan tapaamaan tuota naista ja Jumalan avulla olen käännyttävä hänet oikealle tielle. Se on minun suunnitelmani; etkö hyväksy sitä, veljeni?

– Veli Paphnutius, minä en ole muuta kun vaivainen syntinen ihminen, mutta isämme Antoniuksen oli usein tapana sanoa: "Mikä lieneekin paikka, jossa olet, niin älä riennä sitä jättämään muualle mennäksesi."

– Veli Palemon, näetkö jotakin moitittavaa tässä päätöksessä, jonka olen tehnyt?

– Lempeä Paphnutius, Jumala varjelkoon minua epäilemästä veljeni tarkoituksia! Mutta isämme Antonius sanoi vielä: "Kalat, jotka vedetään kuivalle maalle, kuolevat: samoin voi tapahtua, että munkit, jos he jättävät yksinäiset koppinsa ja lähtevät maailmanlasten pariin, helposti unhoittavat hyvät aikeensa."

Tämän sanottuaan Palemon-vanhus painoi taas jalallaan kuokanterän multaan ja rupesi ahkerasti kaivamaan ojaa hedelmiä nuokkuvan viikunapuun ympärille. Hänen siinä kaivaessaan kahahti lehdikkö ja antilopi hyppäsi kevyellä loikkauksella pensas-aidan ylitse puutarhaan. Se seisoi hetkisen hämmentyneenä, levotonna, tutisevin säärin, sitten se parilla harppauksella hypähti vanhuksen viereen ja työnsi hienon päänsä ystävänsä kainaloon.

– Jumala olkoon ylistetty erämaan gasellissa! sanoi Palemon.

Ja tuon kevytjalkaisen eläimen seurattessa aivan kantapäillä meni hän majaan ja toi sieltä mustaa leipää, jota hän syötti antilopille kätensä kourusta.

Paphnutius seisoi hetken paikallaan tuijottaen mietteissään tiepuolen kiviin. Sitten hän lähti hitaasti käymään majalleen takaisin, tutkistellen sydämessään kaikkea sitä, mitä oli kuullut. Hänen aivonsa työskentelivät voimakkaasti.

– Tämä erakko, sanoi hän itselleen, on ymmärtäväinen mies ja varovaisuuden henki asuu hänessä. Ja hän ei pitänyt suunnitelmaani viisaana. Kuitenkin tuntuisi minusta julmalta jättää Thaista pitemmäksi aikaa hänessä asuvan pahanhengen pauloihin. Jumala minua valaiskoon ja johtakoon!

Siinä vaeltaessaan eteenpäin näki hän raukulinnun, joka oli tarttunut hiekalle viritettyyn verkkoon, ja hän huomasi, että se oli naaras, sillä koiras räpäköi verkon ympärillä ja nokki minkä ehti rikki sen silmukoita; vihdoinkin oli se saanut siihen niin suuren reiän, että toverinsa pääsi irti. Jumalan mies katseli tätä kohtausta ja koska hän pyhytensä voimalla helposti käsitti olioiden salaisen tarkoituksen, ymmärsi hän, että vangittu lintu ei voinut olla kukaan muu kuin Thais synnillisyyden satimiin kahlehdittuna ja että hänen niinkuin raukulinnun, joka nokallaan katkoi hamppuniidet, tuli voimallisten sanojen avulla katkaista ne näkymättömät siteet, jotka kietoivat Thaksin syntiin. Sentähden hän kiitti Jumalaa ja tuli vakuutetuksi siitä, että hänen ensimmäinen päätöksensä oli oikea. Mutta nähtyään sitten, että koiraslintu itse tarttui jaloistaan kiinni ja jäi pyristelemään samaan verkkoon, jonka se oli särkenyt, tuli hän uudestaan epätietoiseksi.

Hän ei nukkunut koko yönä ja aamulla ennen auringonkoittoa hän näki näyn. Thais ilmestyi hänelle taas. Hänen kasvonsa eivät ilmaisseet mitään rikollista heikkuutta eikä hän myöskään nyt ollut puettu tavallisiin läpinäkyviin harsoihinsa. Hän oli kokonaan kiedottu käärinliinoihin, jotka peittivät osan hänen kasvoistaankin, niin että apotti näki ainoastaan kaksi silmää, joista tipahteli suuria, raskaita kyyneleitä.

Sen nähdessään rupesi hän itsekkin itkemään ja uskoen tämän näyn Jumalan lähettämäksi ei hän enää epäröinyt. Hän nousi, otti käteensä kristillisen uskonsa tunnusmerkin, ryhmysauvan,

astui ulos majastaan ja lukitsi huolellisesti sen oven, jott'eivät aavikolla asuvat eläimet ja ilman linnut pääsisi tahraamaan Jumalan pyhää Kirjaa, jota hän säilytti vuoteensa pääpuolessa. Hän kutsui luokseen diakoni Flaviuksen uskoen hänen huostaansa kaksikymmentäkolme opetuslastaan; ja sitten hän, yllään ainoastaan pitkä karvakaapu, lähti vaeltamaan Niiliä kohti, sillä hänen tarkoituksensa oli kulkea jalan pitkin Libyan rannikkoa aina makedonialaisten rakentamaan suurkaupunkiin saakka. Aamunkoitosta asti oli hän jo polkenut aavikon hiekkaa välittämättä väsymyksestä, nälästä tai janosta; ja aurinko oli painumassa taivaanrannan taakse, kun hän vihdoin näki edessään tuon hirvittävän virran, joka veripunaisin lainein vyöryi kultaisessa ruskotuksessa hehkuvain kallioseinäin lomitse. Hän kulki pitkin virran vartha anellen Jumalan nimeen leipää yksinäisten mökkien ovilla ja ottaen vastaan iloisella mielellä kieltämiset, solvaukset ja uhkaukset. Ei hän kammoksunut rosvoja eikä villieläimiä, mutta varoi sensijaan visusti poikkeamasta niihin kaupunkeihin ja kyliin, jotka sattuivat hänen tielleen. Hän pelkäsi siellä voivansa nähdä lapsia, jotka leikittelevät luupalasilla isänsä huoneen edustalla, tai sinihameisia naisia, jotka kaivon partaalla laskevat ruukkunsa maahan ja hymyilevät. Kaikessa väijyy munkkia turmio, välistä käy hänelle vaaralliseksi yksin se pyhä Raamatun kohtakin, joka kertoo, miten taivaan Mestari aikoinaan kulki kaupungista kaupunkiin ja aterioitsi opetuslastensa kanssa. Ne hyveet, joita anakoreetit niin ahkerasti kirjailevat uskonsa vaatteisiin, ovat yhtä hauraita kuin ihaniakin: pieninkin maailmallinen tuulahdus voi himmentää niiden kallisarvoiset värit. Sentähden karttoi Paphnutius kaupunkeja peljäten sydämensä tulevan heikoksi ihmisten seurassa.

Hän kulki siis asumattomia teitä. Kun päivä laski, saattoi iltatuulen hyväilyssä huojuvain tamariskipensaiden humina hänet värisemään, ja hän peitti kaavullaan silmänsä ollakseen näkemättä luonnon ihanuutta. Käveltyään kuusi päivää saapui hän paikkaan, jonka nimi oli Silsilea. Virta kulkee tällä kohden kapean laakson pohjalla, jota kahden puolen rajoittavat graniittiset vuoriketjut. Siinä olivat egyptiläiset veistäneet epäjumalankuviaan siihen aikaan, jolloin he vielä palvelivat pahoja henkiä. Paphnutius näki siinä vieläkin suunnattoman suuren vuoreen hakatun sfinksin pään. Peläten että siinä ehkä saattoi piillä joku perkeleellinen voima, hän teki ristinmerkin ja lausui Jesuksen nimen; heti pöllähtikin yölepakko ulos eläimen toisesta korvasta ja Paphnutius ymmärsi siitä, että hän oli ajanut pakoon patsaasta pahan hengen, joka vuosisatoja oli siinä asustanut. Siitä hänen intonsa kasvoi ja hän sieppasi suuren kiven ja linkosi sen epäjumalan kasvoihin. Silloin ilmaisivat sfinksin salaperäiset piirteet niin syvää surua, että Paphnutius tuli siitä aivan liikutetuksi. Ja totta olikin, että se yli-inhimillinen tuskan-ilme, joka sillä hetkellä kuvastui näiltä kivikasvoilta, olisi voinut järkyttää kaikkein tunteettomimmankin ihmisen. Sentähden sanoi Paphnutius sfinksille:

– Oi eläin, seuraa niiden satyyrien ja kenttaurien esimerkkiä, jotka isämme Antonius näki korvessa, tunnusta jumalaksesi Jesus Kristus, ja minä olen siunaava sinut nimeen Isän, Pojan ja Pyhän Hengen!

Näin hän sanoi, ja ruusunpunainen hohde läikähti sfinksin silmistä; eläimen raskaat silmäluomet vavahtivat ja graniittihuulet äänsivät vaivaloisesti, ikäänkuin etäisen ihmisäänen sorinalla, Jesuksen Kristuksen pyhän nimen. Ja silloin Paphnutius ojentaen oikean kätensä siunasi Silsilean sfinksin.

Tämän tehtyään hän jatkoi matkaansa ja näki laakson laajetessa edessään summattoman suuren kaupungin rauniot. Vielä pystyssä seisovia temppeleitä kannattivat pilareiksi kohoavat epäjumalain kuvat, ja Jumala salli noiden lehmänsarvilla varustettujen naisten päiden kiinnittää Paphnutiukseen katseita, jotka saattoivat hänet kalpenemaan. Hän kulki täten seitsemäntoista päivää pureskellen ravinnokeeseen ainoastaan raakoja ruohoja ja nukkuen yönsä palatsien raunioissa villikissojen ja faraonrottien seurassa. Paitsi niitä näki Paphnutius siellä vielä naisen hahmoja, joiden ruumis päättyi suomuiseen kalanpyrstöön, mutta hän tiesi, että nämä naiset olivat kotoisin helvetistä ja hän karkoitti heidät ristinmerkillä.

Kahdeksantenatoista päivänä keksi hän keskeltä erämaata kaukana kaikista kylistä puolittain ajohiekan peitossa olevan kurjan, palmunlehdistä rakennetun majan. Hän lähestyi sitä toivossa, että

sen asukas olisi joku hurskas erakko. Kun ei majassa ollut mitään ovea, näki hän heti, että sen sisustuksen muodosti ruukku, sipulikoko sekä kuivista lehdistä koottu makuusija.

– Nuo ovat, sanoi hän, askeetin huonekaluja. Tavallisesti eivät erakot etäänny kauas majansa kynnykseltä ja pianpa varmaan tapaan tämänkin. Tahdon antaa hänelle rauhan suudelman, niinkuin teki pyhä erakko Antonius, joka erakko Pauluksen luo tultuaan suuteli häntä kolmasti. Sitten keskustelemme iankaikkisuuden kysymyksistä ja ehkäpä Herramme lähettää meille kaarneen kautta leivänkin, jonka isäntäni sitten vieraan varaisesti murtaa kanssani.

Näin itsekseen haastellen kierteli hän majan ympärillä toivoen tapaavansa jonkun ihmisen. Tuskin oli hän kulkenut sataakaan askelta, kun hän jo huomasi miehen, joka jalat ristissä istui Niilin partaalla. Tämä mies oli alaston; hänen hiuksensa samoin kuin hänen partansakin olivat aivan valkeat ja hänen ruumiinsa punaisempi kuin tiilikivi. Paphnutius ei hetkeäkään epäillyt, ettei tämä olisi juuri hänen etsimänsä erakko. Hän tervehti häntä sanoilla, joita munkit tavallisesti käyttävät kohdatessaan toisensa.

– Olkoon rauha sinun kanssasi, veljeni! Ja suokoon Jumala sinulle kerran suloisen levon paratiisissa!

Mies ei vastannut. Liikkumattomana pysyi hän samassa asennossa eikä näyttänyt kuulevan mitään. Paphnutius luuli, että tämä vaitiolo johtui pyhille miehille ominaisesta haltioitumisen tilasta. Ristissä käsin lankesi hän polvilleen tuntemattoman viereen ja pysyi näin rukouksessa aina auringonlaskuun asti. Silloin, nähdessään ettei hänen toverinsa vielääkään liikahtanut paikaltaan, hän sanoi:

– Isäni, jos jo olet palannut takaisin siitä sielunhurmauksesta, johon olen nähnyt sinut vaipuneena, niin anna minulle siunauksesi Herrassamme Jesuksessa Kristuksessa.

Toinen vastasi päätään kääntämättä:

– Muukalainen, en tiedä mitä tarkoitat, enkä tunne laisinkaan tuota Herraa Jesusta Kristusta.

– Mitä! huudahti Paphnutius. Profeetat ovat hänestä ennustaneet, tuhannet marttyyrit ovat kuolemallaan tunnustaneet hänen nimeään, itse Caesar on lahjoittanut hänelle ihailunsa ja juuri äsken pakotin Silsilean sfinksin julistamaan hänen kunniaansa. Onko mahdollista, ettet häntä tunne!

– Ystäväni, vastasi toinen, se on mahdollista. Se olisi oikeastaan varmaakin, jos maailmassa olisi olemassa jotakin varmuutta.

Paphnutius oli hämmästynyt ja hän tuli kovin murheelliseksi tämän miehen uskomattomasta tietämättömyydestä.

– Jos et tunne Jesusta Kristusta, sanoi hän hänelle, eivät sinun tekosi hyödytä sinua ollenkaan etkä sinä myöskään saa iankaikkista elämää.

Vanhus vastasi:

– Tehdä tai olla tekemättä on yhtä turhaa, elää tai kuolla yhdentekevää.

– Mitä sanotkaan, kysyi Paphnutius, etkö sinä muka toivoisi iankaikkista elämää? Mutta sanopa minulle, etkö sinä siis asu tässä majassa keskellä korpea niinkuin anakoreetti?

– Siltä näyttää.

– Elät alastomuudessa ja kaiken puutteessa?

– Siltä näyttää.

– Ravitset itsesi puun juurilla ja pidät puhtauden käskyt?

– Siltä näyttää.

– Olet luopunut kaikista tämän maailman turhuuksista?

– Olen todellakin luopunut niistä mitättömyyksistä, jotka tavallisesti ovat ihmisten huolehtimisen esineinä.

– Niinpä siis sinä niinkuin minäkin olet köyhä, siveä ja yksinäinen. Etkä ole sitä senvuoksi, että rakastaisit Jumalaa ja ajattelisit iankaikkista autuuttasi, niinkuin minä teen! Sitä en voi ymmärtää. Miksi olet hyveellinen, jos et usko Jesukseen Kristukseen? Miksi kieltäydyt tämän maailman hyvyyksistä, ellet toivo saavuttavasi iankaikkisia iloja?

– Muukalainen, en kiellä itseltäni minkäänlaisia iloja, vaan voinpa kerskata saavuttaneeni jotakuinkin tyydyttävän elämän muodon, joskaan lopullisesti ei ole olemassa hyvää eikä huonoa elämää. Ei mikään ole itsessään kunniallista tai häpeällistä, oikeaa tai väärää, miellyttävää tai vastenmielistä, hyvää tai huonoa. Ainoastaan oma tunteeni määrää olioiden ominaisuudet niinkuin suola ruokalajien maun.

– Siispä sinun käsityksesi mukaan ei ole olemassa mitään varmuutta. Sinä kiellät totuuden, jota sentään yksin epäjumalanpalvelijatkin ovat etsineet. Sinä nukut tietämättömyyden unta niinkuin väsynyt koira, joka loassa loikoo.

– Muukalainen, on yhtä turhaa herjata koiria kuin filosofeja. Emme tiedä, mitä koirat ovat, emmekä myöskään, mitä itse olemme. Emme tiedä yhtään mitään.

– Oi vanhus, kuulutko siis tuohon epäilijöiden naurettavaan lahkokuntaan? Oletko todellakin yksi noista surkuteltavista mielipuolista, jotka kieltävät sekä liikkeen että lepotilan ja jotka eivät osaa erottaa edes auringon valoa yön varjoista.

– Ystäväni, olen todellakin epäilijä. Olen oppilahkoa, joka minun mielestäni on varsin kiitettävä, vaikka sinä pidät sitä naurettavana. Sillä samalla oliolla voi olla erilaisia ilmestysmuotoja. Memphiin pyramiidit ovat ruskottavassa aamussa kuin ruusuiset valokeilat. Auringon laskiessa ne näyttävät mustilta kolmionmuotoisilta varjokuvilta hehkuvaa taivaanrantaa vastaan. Mutta kuka saattaa arvata niiden todellisen oloperän? Soimaat minua siitä, että kiellän ulkonaiset ilmiöt, vaikka ne juuri ovat ainoat tosiasiat, jotka tunnustan. Aurinko näyttää minusta loistavalta, mutta sen olemus on minulle tuntematon. Tunnen, että tuli polttaa, mutta en tiedä miten ja miksi. Ystäväni, ymmärrät minut kovin väärin. Mutta sitäpaitsi on yhdentekevää tuleeko ymmärretyksi niin tai näin.

– Mutta vielä kerran, minkätähden sitten olet korvessa ja elät pelkistä taateleista ja sipulinjuurista? Minkätähden antaudut niin suuriin kärsimyksiin? Minäkin kestän yhtä suuria ja elän niinkuin sinä kieltämyksessä ja yksinäisyydessä. Mutta minä teen sen kaiken elääkseni Jumalan tahdon mukaan ja ansaitakseni siten iankaikkisen autuuden. Ja se onkin järkevä tarkoitusperä, sillä on viisasta kärsiä, jos sillä voittaa suuren onnen. Sitävastoin on järjetöntä heittäytyä ehdoin tahdoin turhien vaivojen ja tarkoituksettomien kärsimysten alaiseksi. Jos minä en uskoisi, – anna anteeksi tämä herjaava ajatus, sinä iankaikkinen Valo! – jos minä en uskoisi, että on totta kaikki, mitä Jumala on meille ilmoittanut profeettain äänen, Poikansa esimerkin, apostolien tekojen, kirkolliskokousten lausuntojen ja marttyyrien todistusten kautta, jos en tietäisi, että ruumiin kärsimykset ovat välttämättömät sielun terveydelle, jos eläisin niinkuin sinä täydellisessä tietämättömyydessä pyhistä salaisuuksista, niin palaisin minä heti paikalla takaisin maailman syliin ja koettaisin koota itselleni rikkauksia voidakseni elää ylellisyydessä, niinkuin tekevät tämän maailman onnelliset, ja minä sanoisin hekumallisille himoille: "Tulkaa, minun tyttäreni, tulkaa palvelijattareni, tulkaa kaikki ja kaatakaa maljaani viiniä, tahdon päihtyä lemменjuomienne ja suloisten tuoksujenne hekumasta." Mutta sinä mieletön vanhus, sinä luovut: kaikista eduista, sinä kadotat pyytämättä mitään korvausta: sinä annat ilman takaisinsaamisen toivoa ja matkit naurettavasti anakoreettien ihailtavia tekoja, kuten hävytön apina tuhriessaan seinää luulee jäljentävänsä taitavan maalarin tauluja. Oi, sinä hullupäisän ihmisten joukossa, mitkä voivat olla vaikuttimesi?

Näin puhui Paphnutius kovasti kuohuksissaan. Mutta vanhus pysyi tyynenä.

– Ystäväni, vastasi hän lempeästi, mitä sinua liikuttaa loassa makaavan koiran tai pahankurisen apinan vaikuttimet?

Paphnutiuksen silmämääränä ei ollut koskaan mikään muu kuin Jumalan kunnia. Ja kun hänen vihansa oli lauhunut, pyyteli hän sitä anteeksi jalolla nöyryydellä.

Anna minulle anteeksi, sanoi hän, oi armas vanhus, oi veljeni, jos totuuden into on vieteltyt minut sopivien rajojen ulkopuolelle. Jumala on todistajani, että vihasin ainoastaan sinun erehdystäsi enkä suinkaan sinua itseäsi. Kärsin nähdessäni sinut pimeydessä, sillä minä rakastan sinua Jeesuksessa Kristuksessa ja sielusi autuus huolestuttaa minun sydäntäni. Puhu, ilmaise minulle vaikuttimesi: minä aivan hehkun halusta oppia ne tuntemaan, jotta voisın todistaa ne mitättömiksi.

Vanhus vastasi rauhallisesti:

– Olen yhtä taipuisa puhumaan kuin vaikenemaankin. Ilmaisen siis sinulle vaikuttimeni vaatimatta omiasi vastalahjaksi, sillä sinä et herätä minussa minkäänlaista mielenkiintoa. En välitä onnestasi enkä onnettomuudestasi ja minulle on samantekevää ajatteleko niin tai näin. Ja kuinka voisinkaan sinua rakastaa tai vihata? Vastenmielisyys ja mieltymys ovat kumpikin yhtä arvottomia tunteita viisaalle miehelle. Mutta koska kysyt minulta, niin tiedä siis, että nimeni on Timokles ja olen syntynyt Cos-saarella vanhemmista, jotka olivat kaupalla hankkineet itselleen melkoisen omaisuuden. Isäni oli laivanvarustaja. Älynsä puolesta hän muistutti paljon Aleksanteria, jota myös on nimetty Suureksi. Kuitenkin hän oli vähemmän paksupäinen. Lyhyesti sanoen, hän oli tavallinen ihminen. Minulla oli kaksi veljeä, joista myös tuli laivanvarustajia. Itse harjoitin viisaustiedettä. Mutta sitten pakotti isämme vanhimman veljeni naimaan erään kaarialaisen naisen nimeltä Timaessa, joka oli hänestä niin vastenmielinen, että hän ei voinut elää hänen kanssaan vaipumatta synkkään alakuloisuuteen. Kuitenkin herätti sama Timaessa nuorimmassa veljessäni rikollisen rakkauden ja tämä intohimo muuttui pian täydelliseksi raivoksi. Kaariatat vihasi kumpaakin yhtä paljon. Mutta hän rakasti erästä huilunsoittajaa ja päästi hänet öisin huoneeseensa. Eräänä aamuna unohti tämä sinne erään seppeleen, jota hän tavallisesti käytti juhlatilaisuuksissa. Löydettyään tämän seppeleen vannoivat molemmat veljet tappavansa huilunsoittajan ja jo seuraavana päivänä ruoskivat he hänet kuoliaaksi huolimatta hänen kyyneleistään ja rukouksistaan. Kälyni joutui siitä sellaisen surun valtaan, että kadotti järkensä, ja sitten nuo kolme kurjaa, eläimiksi vajonnutta olentoa vaeltelivat mielipuolina Cosin rannoilla, ulvoen kuin sudet, suu vaahdossa, katse maahan tähdättynä, ja lapset juoksivat pilkaten heidän jälessään heitellen heitä raakunkuorilla. Vihdoin he kuolivat ja isäni sai omin käsin haudata heidät. Vähän sen jälkeen hänen vatsansa teki lakon kieltäytyen vastaanottamasta mitään ravintoa ja hän kuoli nälkään, vaikka oli niin rikas, että olisi voinut ostaa itselleen kaikki Aasian markkinapaikkain lihakuormat ja hedelmät. Hän oli epätoivoissaan siitä, että hän näin oli pakotettu jättämään minulle omaisuutensa. Käytin sen matkoihin. Harhaelin Italiassa, Kreikassa ja Afrikassa tapaamatta koskaan ainoatakaan viisasta tai onnellista ihmistä. Tutkin filosofiaa Atenassa ja Aleksandriassa ja huumasin itseni väittelyjen hälinällä. Vihdoin jouduttuani matkoillani aina Intiaan asti näin Gangeksen rannalla alastoman miehen, joka oli istunut siinä liikkumattomana jalat ristissä jo kolmekymmentä vuotta. Köynnöskasvit kiertelivät pitkin hänen kuivunutta ruumistaan ja linnut pesivät hänen hiuksissaan. Ja kuitenkin hän eli. Hänet nähdessäni muistui mieheeni Timaessa, huilunsoittaja, molemmat veljeni ja isäni, ja minä ymmärsin, että tämä intialainen oli viisas mies. "Ihmiset, sanoin minä itselleni, kärsivät siksi, että heiltä puuttuu se, mitä he luulevat onneksi, tai myös siksi, että he omistavat sen, mutta pelkäävät kadottavansa, tai siksi, että he saavat kestää sellaista, mitä he luulevat pahaksi. Jättäkää kaikki tämänkaltaisen usko ja kaikki kärsimykset katoavat." Sentähden päätin olla pitämättä mitään asiaa toistaan parempana, luopua kokonaan tämän maailman hyvyyksien tavoittelusta ja elää tuon intialaisen tavalla yksinäisyydessä ja liikkumattomuudessa.

Paphnutius oli kuunnellut tarkkaavaisesti vanhuksen kertomusta.

– Timokles, Cos-saaren mies, vastasi hän, myönnän, että puheesi ei ole vallan järjetöntä. On todellakin viisasta halveksia tämän maailman hyvyyksiä. Mutta olisi mieletöntä samoin halveksia iankaikkisia ihanuuksia ja siten vetää päälleen Jumalan vihaa. Minä surkuttelen tietämättömyyttäsi, Timokles, ja tahdon selittää sinulle, mikä on totuus, jotta sinäkin voisit tunnustaa kolmiyhdyksen Jumalan olemassa-olon ja totella tätä Jumalaa niinkuin lapsi isäänsä.

Mutta Timokles keskeytti hänet:

– Muukalainen, pyydän päästä kuulemasta sinun opinkappaleitasi, sillä et kuitenkaan voi pakottaa minun tuntemaan niinkuin sinä tunnet. Kaikki väittely on hedelmätöntä. Minun ainoa mielipiteeni on se, että on oltava ilman mielipidettä. Elän turvassa levottomuuksilta ainoastaan niin kauan kuin elän täydellisessä välinpitämättömyydessä. Jatka siis matkaasi äläkä koeta vietellä minua pois siitä autuaasta tylsyydestä, johon olen vajonnut niinkuin suloiseen kylpyyn raskaan päivätyön jälestä.

Paphnutius oli uskon-asioissa syvästi oppinut mies. Ihmistuntemuksensa avulla hän käsitti, että Jumalan armo ei nyt levännyt Timokles-vanhuksen päällä ja että pelastuksen hetki ei vielä ollut koittanut tälle sielulle, joka riippui kiinni omassa perikadossaan. Hän ei siis vastannut mitään peläten, että parannussaarna saattaisi kääntyä vain pahennukseksi. Sillä tapahtuu joskus väitellessä epäuskoisten kanssa, että johdattaa heidät vain uusiin synteihin, sensijaan että heidät käännäyttäisi. Sentähden tulee niiden, jotka totuuden omistavat, levittää sitä varovaisesti.

– Jää hyvästi siis, sanoi hän, onneton Timokles.

Ja huoaten raskaasti painui hän jälleen yön selkään pyhälle vaellukselleen.

Aamulla näki hän ibis-lintuja, jotka liikkumattomina ja yhdellä jalalla seisoen peilailivat veden kalvosimessa vaaleanpunaisia kaulojaan. Piilipuut kiersivät rantaa pitkänä, pehmeänharmaana lehtivyönä, kurjet kaartelivat kolmionmuotoisena kiilana kirkkaalla taivaalla ja kaislikosta kuului näkymättömien haikarain huutoja. Levein, viherin lainein vyöryi virta eteenpäin aina silmäkantamattomiin asti ja purjeet liukuivat sen pintaa niinkuin linnun siivet. Siellä täällä kuvastui valkea talo rantatörmältä veteen, joka etempänä häipyi keveiden usvien huntuun. Saarien yllä, palmujen, kukkien ja hedelmäpuiden varjokoista lentoon lehahtaen, parveili joukottain kirkuvia ankoja, hanhia, flamingoja ja siipisorsia. Vasemmalla alkoi rehevä laakso peltoineen ja runsauden riemua uhkuvine viinitarhoineen, jotka ulottuivat aina erämaan laitaan saakka. Ja aurinko kultasi tähkät ja hedelmällinen maa uhosi ilmaan mehujensa täyteläistä tuoksua. Tämän nähdessään Paphnutius lankesi polvilleen ja huudahti:

– Kiitetty olkoon Herra, joka on antanut matkani hyvin onnistua! Sinä, joka vuodatat kasteesi Arsinoen viikunapuiden lehdille, minun Jumalani, anna armosi auringon paistaa tämän Thaiksen sieluun, jota et ole luonut vähemmällä rakkaudella kuin ketojen kukkasia tai yrttitarhojen puita. Tulkoon hänestä kerran minun avullani kukoistava balsamiruusu sinun taivaalliseen Jerusalemiisi!

Ja joku kerta kun hän näki kukkivan puun tai loistavan värisen linnun, hän muisti Thaista. Tällä tavoin kulkien virran vasenta rantamaa hedelmällisten ja tiheään asuttujen seutujen läpi pääsi hän muutamassa päivässä perille Aleksandriaan, jolle kreikkalaiset ovat antaneet liikanimen kaunis ja kultainen. Aurinko oli jo tunnin aikaa heloittanut aamutaivaalla, kun hän erään kukkulan huipulta äkkiä näki edessään tuon suunnattoman maailmankaupungin, jonka katot säteilivät ruusuisessa autereessa. Hän pysähtyi ja risti kädet rinnalleen:

– Tuolla on siis, sanoi hän, se suloinen olinpaikka, jossa olen synnissä syntynyt, se kimmeltävä ilmakehä, jonka myrkytettyjä tuoksua olen hengittänyt, se hekuman meri, jossa ennen kuulin seireenien laulavan! Tuolla on siis minun lihallinen kehtoni, minun isänmaani, niinkuin maailma sen käsittää! Seppelöity kehto, mainehikas synnyinmaa ihmisten mielestä! On luonnollista, että lapsesi, oi Aleksandria, lempivät sinua niinkuin äitiään, ja minäkin olen syntynyt sinun kullalla kirjaillussa helmassasi. Mutta askeetti hylkää luonnon ja mystikko halveksii näkyväisiä ilmiöitä, kristitty pitää inhimillistä isänmaataan vain maanpaon paikkana eikä munkki kuulu enää tähän maailmaan. Olen kääntänyt sydämeni rakkauden pois sinusta, Aleksandria. Minä vihaan sinua! Minä vihaan sinua sinun rikkautesi, tieteesi, suloisuutesi ja kauneutesi tähden. Ole kirottu, sinä pahojen henkien temppele! Sinä pakanain häpeämätön huvivuode, Ariuksen ruttohinen saarnastuoli, ole kirottu! Ja sinä, taivaan siivitetty poika, joka johdatit ennen pyhää Antonius-erakkoa, meidän isäämme, kun hän kaukaa korven äärimmäisestä kolkasta vaelsi tänne epäjumalanpalveluksen pääpesään vahvistamaan marttyyrien ja seurakunnan uskoa, sinä Herran ihana enkeli, näkymätön lapsi, Jumalan ensimmäinen hengenpuhallus, lennä edelläni ja puhdistasi siipiesi leyhytyksellä se turmeltunut ilma, jota nyt käyn hengittämään maailman ja pimeyden ruhtinasten joukossa!

Tämän lausuttuaan jatkoi hän matkaansa. Hän astui sisälle kaupunkiin Auringonportin kautta. Tämä portti oli kivinen ja upean uljas. Mutta sen varjossa kyyrötti köyhiä ihmisraukkoja, jotka ohikulkeville tarjosivat kaupan sitruunian ja viikunoita tai vaivojaan valitellen kerjäsivät lantteja.

Vanha repaleinen vaimo, joka makasi polvillaan maassa, tarttui munkin kaapuun, suuteli sitä ja sanoi:

– Herran mies, siunaa minua, jotta Jumalakin siunaisi minua. Olen saanut paljon kärsiä tässä maailmassa ja tahdon siksi kaikki ilot tulevaisessa. Sinä tulet Jumalan tyköä, oi pyhä mies. Sentähden on jalkaisi tomukin kalliimpi kuin kulta.

– Ylistetty olkoon Herra! sanoi Paphnutius.

Ja hän teki kädellään lunastuksen merkin vanhan vaimon pään päälle.

Mutta tuskin oli hän kulkenut kahtakymmentä askelta kadulla, ennenkuin sai kinterilleen lauman lapsin, jotka pilkkasivat häntä, heittelivät kivillä ja huusivat:

– Hyh, hyh, millainen ilkeä munkki! Hän on mustempi kuin babiaani ja partaisempi kuin pukki. Kas laiskuria! Miksi ei häntä ripusteta johonkin viinimäkeen linnunpelättimiksi puupriapuksen rinnalle? Vaan eihän toki, hän vetäisi mukanaan raesateen kukkivien omenapuiden päälle. Hän tuottaa onnettomuutta. Korpit saakoot munkin!

Ja kivet satelivat kilpaa haukkumasanojen kera.

– Jumalani, armahda näitä lapsiparkoja, mutisi Paphnutius.

Ja hän jatkoi matkaansa tuumiskellen itsekseen!

– Tuo vanha vaimo minua kunnioittaa, mutta lapset minua halveksivat. Niin erilaisesti saattaa sama olio tulla arvioiduksi täällä ihmisten parissa, sentähden että he ovat epävarmoja arvosteluissaan ja erheen alaisia. Täytyypä tunnustaa, että ollakseen pakana tuo vanha Timokles ei ollut niinkään tyhmä. Jos hän onkin sokea, tietää hän ainakin olevansa valoa vailla. Kuinka paljon korkeammalla hän älynsä puolesta onkaan näitä epäjumalanpalvelijoita, jotka synkän pimeytensä kuilusta huutavat: minä näen auringon! Kaikki tässä maailmassa on pettävää virvatulta ja vierivää hiekkaa. Jumala yksin on muuttumaton.

Samalla hän nopein askelin kiirehti kaupungin katuja. Vaikka hän oli ollutkin kymmenen vuotta poissa, tunsu hän vielä jokaisen kiven ja jokainen kivi oli hänelle kompastuksen kivi, joka muistutti häntä jostakin ennen eletystä synnistä. Sentähden iski hän tuimasti paljaat jalkapohjansa leveän käytävän kivilaattoihin ja nautti voidessaan jättää niihin haavoittuneiden kantapäittäensä veriset jäljet. Jättäen taakseen vasemmalle Serapiksen temppelin mahtavat pylvästöt hän kääntyi erälle tielle, jonka kahden puolen kohosi komeita tuoksuavien lehtojen ympäröimiä rakennuksia. Pinjojen, vaahterain ja tärtätipuiden latvat huojuivat punaisien reunus-aitojen ja kultaisten otsikkokoristeiden takana. Ja puoliavonaisista ovista näkyi vaskisilla kuvapatsailla reunustettuja marmorikäytäviä ja lehvikön keskeistä kihoavia suihkulähteitä. Ei mikään melu härinnyt näiden kauniiden lepopaikkojen rauhaa. Ainoastaan kaukaa kuului hiljaista huilunsoittoa. Munkki pysähtyi erään talon edustalle, joka oli verrattain pieni mutta muuten jalosuhtainen. Talon kattoa kannattivat pilarit, jotka siroudessa vetivät vertoja nuorille tytöille, ja sen päätyä koristivat Kreikan kuuluisimpien filosofien pronssiset rintakuvat.

Hän tunsu niistä Platon, Sokrateen, Aristoteleen, Epikuroksen ja Zenon ja kolkutettuaan vasaralla oveen mietiskeli hän siinä odotellessaan:

– Turhaan kunnioi metalli näitä valeviisaita; heidän valheensa ovat mitättömiksi todistetut, heidän sielunsa upotetut helvettiin ja itse kuuluisa Platokin, joka aikoinaan täytti maailman kaunopuheisuutensa maineella, saa nyt enää väitellä ainoastaan perkeleitten kanssa.

Orja tuli avaamaan ovea ja nähdessään mosaiikki-kynnyksellä paljasjalkaisen miehen, sanoi hän tylästi:

– Mene muualle kerjäämään, naurettava munkki, äläkä jää siihen odottamaan, että ajaisin sinut kepillä tiehesi.

– Veljeni, vastasi Antinoen apotti, en pyydä mitään muuta, kuin että viet minut herrasi Nikiaan luo.

Vielä äkäisemmin vastasi orja:

– Herrani ei ota vastaan sellaisia koiria kuin sinä.

– Poikani, vastasi Paphnutius, tee, ole niin hyvä, mitä sinulta pyydän, ja sano herrallesi, että tahdon tavata hänet.

– Ulos täältä, kurja kerjäläinen! huudahti ovenvartija raivoissaan.

Ja hän kohotti keppinsä pyhää miestä vastaan, joka ristien käsivartensa rinnalleen hievahtamatta otti vastaan iskun vasten kasvoja, sitten hän lempeästi taas toisti:

– Tee mitä olen sanonut, poikani, ole niin hyvä.

Silloin ovenvartija vavisten sopersi:

– Mikä on tämä mies, joka ei pelkää kärsimystä?

Ja hän riensi antamaan sanaa herralleen.

Nikias oli juuri noussut kylvystä. Kauniit orjattaret hieroivat harjasilla hänen ruumistaan. Hän oli miellyttävän ja hilpeän näköinen mies. Hänen kasvoillaan lepäsi lempeän ivan ilme. Nähdessään munkin hän nousi ja riensi vastaan avatuin sylin:

– Sinäkö se olet, Paphnutius, huudahti hän, sinä minun oppiveljeni ja ystäväni! Oh, tunnenhan sinut toki, vaikka totta puhuen oletkin enemmän eläimen kuin ihmisen näköinen. Tule syliini! Muistatko aikaa, jolloin yhdessä tutkimme gramatiikkaa, retoriikkaa ja filosofiaa? Jo silloin pidettiin sinua synkänluontoisena ja kesyttömänä, mutta minä rakastin sinua sinun suuren rehellisyytesi vuoksi. Meillä oli tapana sanoa, että sinä katselit maailmaa vauhkon hevosen silmillä eikä ollut siis ihme, että olit niin arka. Hyväntapaisuutta sinulta jossakin määrin puuttui, mutta anteliaisuudellasi ei ollut rajoja. Et säästellyt rahojasi etkä elämäsi. Sinussa asui omituinen haltia, harvinainen henki, joka miellytti minua sanomattomasti. Ole tervetullut, rakas Paphnutiukseni, takaisin kymmenen vuoden poissaolon jälestä. Olet siis jättänyt erämaan, luopunut tuosta kristillisestä taikauskosta ja palaat entisiin elämäntapoihisi jälleen. Olen merkitsevä tämän päivän muistiin valkealla kivellä.

"Krobyle ja Myrtale, jatkoi hän kääntyen naisten puoleen, huuhdelkaa rakkaan vieraani jalat, kädet ja parta hyvänhajuisilla vesillä."

Hymyillen alkoivat he jo lähestyä vesiammeineen, voiderasioineen ja metallipeileineen. Mutta Paphnutius pysähdytti heidät käskävällä liikkeellä ja loi katseensa maahan, jotta hänen ei tarvitsisi nähdä heitä, sillä he olivat alasti. Nikias viittasi häntä käymään lepäämään patjoille tarjoten hänelle mitä erilaisimpia ruokia ja juomia, joista Paphnutius kuitenkin halveksien kieltäytyi.

– Nikias, sanoi hän, en ole luopunut siitä opista, jota sinä väärin kutsut kristilliseksi taikauskoksi, mutta joka on totuuksien totuus. Alussa oli Sana ja Sana oli Jumalan tykönä ja Sana oli Jumala. Kaikki on saanut syntynsä hänen kauttaan ja ilman häntä ei ole syntynyt mitään, mikä on syntynyt. Hänessä oli elämä ja elämä oli ihmisten valkeus.

– Rakas Paphnutius, vastasi Nikias, joka juuri oli vetänyt ylleen hyvänhajuisen tunikan, luuletko voitasi hämmästyttää minua lausumalla noita epätaiteellisesti yhteensovitettuja sanoja, jotka eivät ole muuta kuin tyhjää lavertelua? Oletko unohtanut, että minussa itsessäni on vähän filosofia ja luuletko todellakin tyydyttäväsi minua noilla muutamilla riekaleilla, joita oppimattomat miehet ovat reväisseet itselleen Ameliuksen purppurasta, kun eivät itse Amelius, Porphyrius ja Plato kaikessa kunniansaan voi minua tyydyttää? Viisasten miesten rakentamat järjestelmät ovat ainoastaan satuja, ihmisten parantumattoman lapsuus tilan huvituksia. Niitä täytyy pitää vain hauskutteenaan niinkuin satua Aasista, Pesuammeesta, Efeson Matroonasta ja niinkuin kaikkia muitakin miletolaisia taruja.

Ja tarttuen vierastaan käsipuoleen vei hän hänet erääseen saliin, jossa oli tuhansittain papyroskääryjä koreihin ladottuina.

– Tämä on kirjastoni, sanoi hän, se sisältää vain mitättömän pienen osan niistä järjestelmistä, joita filosofit ovat rakennelleet maailman selitteeksi. Itse Serapeum kaikessa rikkaudessaan ei vielä sisällä niitä kaikkia. Ja valitettavasti ne ovatkin ainoastaan sairaiden sielujen unelmia.

Hän pakotti vieraansa istumaan norsunluiselle tuolille ja istuutui itsekin. Paphnutius heitti kirjoihin synkän silmäyksen ja sanoi:

– Ne ovat poltettavat kaikki!

– Oi, suloinen vieraani, se olisi vahinko! vastasi Nikias, sillä sairaittenkin houreet ovat usein huvittavia. Sitäpäitse, jos pitäisi hävittää maailmasta kaikki ihmisten unelmat ja kuvitelmat, kadottaisi maa muotonsa ja värinsä ja me vaipuisimme hedelmättömään tylsyyteen.

Paphnutius jatkoi ajatustaan:

– Varmaa on, että pakanoiden opinkappaleet ovat ainoastaan turhanpäiväisiä valeita. Mutta Jumala, joka on totuus, on ilmoittanut itsensä ihmisille ihmeitten kautta. Hän on tullut lihaksi ja asunut meidän keskellämme.

Nikias vastasi:

– Puhut aivan erinomaisesti, rakas Paphnutius, kun sanot, että hän on tullut lihaksi. Jumala, joka ajattelee, toimii, puhuu ja harhailee luonnossa niinkuin muinais-ajan Odysseus myrskyväällä merellä, on jo kokonaan ihminen. Kuinka luulet voisasi uskoa tähän uuteen Jupiteriin, kun eivät edes Atenan poikanulikat Perikleen aikana enää uskoneet vanhaan? Mutta jättäkäämme tämä. Et kai ole tullut tänne, arvaan minä, väitelläksesi kolmiyhteydestä. Millä voin palvella sinua, rakas opintotoverini?

– Voit tehdä minulle suuren palveluksen, vastasi Antinoen apotti. Lainaa minulle tuollainen hyvänhajuinen tunikka, jollaiseen juuri itse pukeuduit. Ja tunikan lisäksi vielä kullatut sandaalit ja rasiallinen öljyä parran ja hiusten voitelemista varten. Sitten voisit vielä antaa minulle tuhat drakmaa sisältävän rahakukkaron. Näitä olen tullut sinulta pyytämään, oi Nikias, Jumalan rakkauden ja vanhan ystävytemme nimessä.

Nikias lähetti Krobylen ja Myrtalen noutamaan hienointa tunikkaansa; se oli aasialaiseen tyyliin kirjailtu kukkasilla ja eläinten kuvilla. Molemmat naiset pitivät sitä levällään taitavasti välkytellen sen kirkkaita värejä ja odottaen, että Paphnutius heittäisi pois karvaisen kaapunsa, joka peitti hänet kiireestä kantapäähän. Mutta kun munkki selitti, että ennemmin häneltä voitaisiin viedä nahka kuin tämä puku, niin auttoivat he tunikan katumuskaavun päälle. Koska nämä molemmat naiset olivat sangen kauniita, eivät he peljänneet miehiä, vaikka olivatkin orjattaria. He rupesivat nauramaan näin oudosti koristetun munkin muodolle. Krobyle nimitti häntä rakkaaksi satraapikseen ja Myrtale veti häntä parrasta. Mutta Paphnutius rukoili Herraa eikä nähnyt heitä. Pantuaan jalkaansa kultaiset sandaalit ja kiinnitettyään kukkaron vyölleen, sanoi hän Nikiaalle, joka katseli häntä hilpein silmäyksin:

– Oi Nikias, älköön nämä asiat, joita näet, olko pahennukseksi silmillesi. Sillä tiedä, että olen käyttävä tätä tunikkaa, tätä kukkaroa ja näitä sandaaleja pyhään tarkoitukseen.

– Rakkahani, vastasi Nikias, en epäile sinusta mitään pahaa, sillä pidän ihmisiä yhtä kykenemättöminä tekemään pahaa kuin hyvääkin. Hyvää ja pahaa ei ole muualla kuin yleisessä mielipiteessä. Viisas ottaa teoissaan huomioon vain tavan ja tottumuksen. Minä elän niiden ennakkoluulojen mukaisesti, jotka vallitsevat Aleksandriassa. Ja siksi käyn kunniallisesta miehestä. Mene, ystäväiseni, ja elä iloisesti!

Mutta Paphnutius katsoi sopivaksi ilmoittaa isännälleen päämääränsä.

– Sinähän tunnet, sanoi hän, tuon Thaiksen, joka näyttelee teatterissa.

– Hän on kaunis, vastasi Nikias, ja oli aika, jolloin hän oli minulle rakas. Möin hänen vuoksensa myllyn ja kaksi viljapeltoa ja kirjoitin hänen kunniaukseen kolme kirjaa inhoittavia valitusrunoja. Totta tosiaan kauneus on suurin valta tässä maailmassa ja jos olisimme siinä asemassa, että voisimme sen aina omistaa, niin välittäisimme niin vähän kuin mahdollista demiurgista, logoksesta, aioaneista ja kaikista muista filosofien haaveiluista. Mutta ihailen sinua todellakin, hyvä Paphnutius, siitä että Thebaiksen ääriä asti saavut luokseni saadaksesi puhua Thaiksesta.

Näin sanottuaan hän huoahhti ja Paphnutius katseli häntä kauhulla voimatta ollenkaan käsittää, kuinka ihminen noin rauhallisesti saattoi tunnustaa niin suuren synnin. Hän odotti vain näkevänsä siinä paikassa maan halkeavan ja Nikiaan hukkuvan liekkeihin. Mutta maa pysyi paikoillaan ja aleksandrialainen painoi vaieten käden otsalleen muistellen kaihomielisellä hymyllä kadonneen nuoruutensa kuvia. Munkki nousi ja sanoi vakavalla äänellä:

– Tiedä siis, oi Nikias, että Jumalan avulla olen pelastava tämän Thaiksen maailman saastaisista himoista ja antava hänet morsiksi Jesukselle Kristukselle. Ja ellei Pyhä Henki luovu minusta, on Thais vielä tänäpäivänä jättävä tämän kaupungin mennäkseen luostariin.

– Varo loukkaamasta Venusta, vastasi Nikias, hän on mahtava jumalatar. Hän on suuttuva sinuun, jos riistät häneltä hänen ihanimman papittarensa.

– Jumala on varjeleva minua, sanoi Paphnutius. Valaiskoon hän sinunkin sydämesi, oi Nikias, ja vetäköön sinut ylös siitä kadotuksen kuilusta, johon olet vajonnut!

Ja hän lähti. Mutta Nikias kiiruhti hänen jälkeensä. Ja yllättäen hänet kynnyksellä laski hän kätensä hänen olalleen ja kuiskasi hänen korvaansa:

– Varo loukkaamasta Venusta; hänen kostonsa on hirmuinen.

Halveksien tuollaista kevytmielistä puhetta Paphnutius meni kääntämättä päätään. Nikiaan sanat herättivät hänessä ainoastaan ylenkatsetta; mutta sitä hän ei voinut antaa anteeksi, että hänen entinen ystävänsä oli saanut osakseen Thaiksen hyväilyitä. Synti tämän naisen kanssa oli hänestä synnillisempi kuin kenen muun kanssa tahansa. Hän näki siinä aivan erikoisen ilkimielisyyden ja Nikias tuntui hänestä tämän jälkeen aivan inhoittavalta. Hän oli aina vihannut epäsiiveellisyyttä, mutta eivät milloinkaan vielä olleet sen paheet näyttäneet hänestä tähän määrin kammottavilta; ei milloinkaan vielä hän ollut niin täydellä sydämellä ottanut osaa Jesuksen Kristuksen vihaan ja enkelien suruun.

Sitä suuremmalla innolla ajatteli hän vain Thaiksen riistämistä pois pakanain käsistä ja hän hehkui halusta päästä pian näkemään näyttelijätärtä saadakseen pian hänet pelastaa. Mutta voidakseen pyrkiä tämän naisen puheille täytyi hänen odottaa siksi, kunnes paahtavin helle oli ohitse. Päivä oli vielä tuskin puolessakaan ja Paphnutius käveli omia aikojaan pitkin väkirikkaita katuja. Hän oli päättänyt olla nauttimatta mitään ravintoa tänä päivänä ansaitakseen siten paremmin sen armon, jota hän Herralta anoi. Sielunsa suureksi suruksi hän ei uskaltanut astua sisälle ainoankaan kaupungin kirkoista, sillä hän tiesi ne areiolaisten häväisemiksi, jotka täällä olivat Herran pöydän maahan kaataneet. Ja todella olivatkin nämä harhauskoiset Itä-Rooman keisarin avustuksella karkoittaneet patriarkka Atanasiuksen piispanistuimelta ja täyttivät nyt pelolla ja vapistuksella Aleksandrian kristityt.

Hän käveli siis ilman mitään varsinaista päämäärää, milloin silmät nöyrästi maahan luotuina, milloin taas katse kohotettuna korkeuksiin niinkuin hurmion tilassa ollen. Jonkun aikaa harhailtuaan joutui hän eräälle kaupungin rantakadulle. Satamassa hänen edessään lepäili lukemattomia tummakölisä laivoja, mutta niiden takana kaartui silmän kantamattomiin aava, petollinen meri välkähdellen kaikissa taivaan ja hopean väreissä. Eräs purjealus, jonka keulassa keinui Nereidi, oli juuri nostanut ankkurinsa. Soutajat velloivat vettä laulaen. Vielä saattoi munkki vilaukselta nähdä merien valkean, vesihelmisen tyttären pakenevan hahmon: se sivuutti luotsinsa ohjaamana sen kapean väylän, joka johtaa Eunostoksen satama-aitaukseen, ja suuntasi kulkunsa ulapalle jättäen jälkeensä vaahtoavan valokuovan.

– Minäkin, ajatteli Paphnutius, tahdoin kerran laskettaa laulaen maailman valtamerelle. Mutta pian huomasin hulluuteni eikä Nereidi saanutkaan minua mukaansa.

Näissä mietteissään istuutui hän köysikasalle ja nukahti. Nukkuessaan hän näki näyn. Hän oli kuulevinaan pasuunan kumean äänen ja kun taivas samassa muuttui verenkarvaiseksi, ymmärsi hän, että aika oli täytetty. Siinä palavasti rukoillessaan Jumalaa, näki hän suunnattoman suuren eläimen, joka tuli häntä kohti kantaen otsallaan säteilevää ristinmerkkiä, ja hän tunsu sen Silsilean sfinksiksi. Eläin tarttui häneen kiinni hampaillaan, sen laisinkaan koskematta, ja nosti hänet suussaan ilmaan aivan niinkuin kissoilla on tapana retuuttaa pentujaan. Tässä asennossa lensi Paphnutius monen valtakunnan halki, yli virtojen ja vuorien, ja saapui vihdoinkin autiolle paikalle, jossa ei ollut muuta kuin hirmuisia kiviroykkiöitä ja kuumaa tuhkaa. Maassa oli monessa kohden repeytymiä, joista kihosi ilmaan polttavaa höyryä. Hellävaroen laski eläin Paphnutiuksen maahan ja sanoi hänelle:

– Katso!

Paphnutius kumartui yli kuilun reunan ja näki allaan tulisen virran, joka ryöppysi maan sisuksissa kaksinkertaisena ketjuna kiertävään mustien kallioiden uomassa. Siellä lyijynkarvaisessa kalman valossa paholaiset vaivasivat sieluja. Sieluilla oli yhä vielä niiden ruumiiden ulkomuodot,

joissa ne olivat asuneet, vieläpä eräitä vaatekappaleitakin oli jäänyt jällelle. Nämä sielut näyttivät rauhallisilta keskellä tuskiaan. Eräs heistä, suuri, valkoinen, silmät ummessa, side otsalla ja valtikas kädessä, lauloi; hänen äänensä täytti sopusoinnullaan aution rannan; hän lauloi jumalista ja sankareista. Pienet, viheriäiset pirunpoikaset pistelivät häntä huuliin ja rintaan hehkuvilla raudoilla. Ja Homeroksen varjo lauloi siitä huolimatta. Ei kaukana hänestä istui vanha, harmaa ja kaljupäinen Anaxagoras piirrellen sirkilällä kuvioita hiekkään. Eräs paholainen kaatoi kiehuvaan öljyyn hänen korvaansa voimatta silti keskeyttää viisaan miehen aprikoimista. Ja munkki näki vielä paljon muita henkilöitä, jotka tulisen virran synkällä rantamalla kaikessa rauhassa lukivat tai ajattelivat, kävelivät ja keskustelivat aivan kuin konsanaan Akatemian opettajat ja oppilaat plataanipuittensa varjossa. Ainoastaan Timokles-vanhus pysyttäytyi erillään muista pudistaen päätään niinkuin ihminen, joka epäilee. Eräs noista kadotuksen enkeleistä heilutti tulisoihtua aivan hänen silmiensä edessä, mutta Timokles ei tahtonut nähdä enkeliä eikä soihtua.

Hämmästyksestä mykkänä kääntyi Paphnutius tämän nähdessään eläimen puoleen. Se oli kadonnut ja munkki näki sfinksin paikalla verhotun naisen, joka sanoi hänelle:

– Katso ja ymmärrä: Niin suuri on näiden uskottomien itsepäisyys, että he vielä helvetissäkin pysyvät niiden harhaluulojen vallassa, jotka elämässä heidät sokaisivat. Kuolemakaan ei ole voinut heitä oikaista erehdyksestään, sillä on itsestään selvää, ettei pelkkä kuolema riitä Jumalan näkemiseen. Ne, jotka elämässään olivat vailla totuutta, tulevat aina niin olemaan. Mitä ovatkaan nämä sieluja raastavat pahathenget muuta kuin taivaallisen oikeuden ilmestysmuotoja! Sentähden eivät nämä sielut näe eivätkä tunne niitä. Kaikkeen totuuteen mahdottomina he eivät ollenkaan havaitse omaa kadotustaan, ja itse Jumalakaan ei voi pakottaa heitä kärsimään.

– Jumala voi kaikki, vastasi Antinoen apotti.

– Hän ei voi tehdä järjettömiä, vastasi verhottu nainen. Rangaistakseen heitä pitäisi hänen valaista heidän sielunsa ja jos he taas omaisivat totuuden, olisivat he valittujen kaltaiset.

Täynnä levottomuutta ja kauhua kumartui Paphnutius uudestaan syvyyden yli. Nyt näki hän Nikiaan varjon, joka seiso i hymyillen ja seppel päässä tuhaksi rauenneiden myrtinkarsien alla. Hänen vieressään oli Mileton Aspasia, hieno villavaippa hartioillaan, hän näytti puhuvan yht'aikaa rakkaudesta ja filosofiasta, niin olivat hänen kasvojensa juonteet yht'aikaa sekä lempeät että ylväät. Tulisade, joka putoili heidän päälleen, oli vain kuin virkistävä kaste ja niinkuin hienoa ruohomattoa polkivat heidän jalkansa palavan maan kamaraa. Tämän nähdessään Paphnutius joutui raivoihinsa.

– Lyö häntä, Jumalani, huudahti hän, lyö häntä! Se on Nikias! Syökse hänet itkuun, huokaukseen ja hammasten kiristykseen! Hän on tehnyt syntiä Thaiksen kanssa!

Sinä hetkenä heräsi Paphnutius erään rotevan, Herkuleen kokoisen merimiehen sylissä, joka raahasi häntä jälessään hiekalla huutaen:

– Hiljaa, hiljaa veikkoseni! Proteuksen nimessä, sen vanhan hyljepaimenen, nukutpa sinä levottomasti. Jos en olisi pitänyt sinusta kiinni, olisit pudonnut Eunostoksen lammikkoon. Niin totta kuin äitini möi suolakalaa, olen minä pelastanut henkesi.

– Kiitän siitä Jumalaa, vastasi Paphnutius.

Ja hän nousi ja läksi astumaan eteenpäin miettien mielessään sitä näkyä, joka oli välähtänyt halki hänen unensa.

– Tämä näky, sanoi hän itselleen, on kaikesta päättäen pahasta kotoisin; se loukkaa taivaallista hyvyyttä kuvatessaan helvetin todellisuutta puuttuvaksi. On varmaa, että se on perkeleen lähettämä.

Näin hän päätteli siksi, että hän osasi erottaa Jumalan lähettämät unet niistä, joita langenneet enkelit saavat aikaan. Sellainen erittelykyky on varsin tarpeellinen erakolle, joka alituisesti saa elää ilmestysten ympäröimänä, sillä joka pakenee ihmisiä, hän saa olla varma joutuvansa tekemisiin henkien kanssa. Erämaat ovat aaveitten asumia. Kun pyhiinvaeltajat lähestyivät niitä linnanraunioita, joihin pyhä Antonius erakko oli hautautunut, kuuluivat he huutoja, jommoisia kuulee vain juhlaöinä kaupunkien markkinatoreilla. Ja näitä huutoja päästelivät perkeleet, jotka olivat tätä pyhää miestä kiusaamassa.

Paphnutius muisteli tätä mieleen painettavaa esimerkkiä. Hän muisteli myös pyhää Johannes Egyptiläistä, jota perkele kokonaista kuusikymmentä ajastaikaa koetti loihduillaan vietellä. Mutta Johannes teki aina tyhjäksi helvetin juonet. Eräänä päivänä kuitenkin pahahenki panihe ihmisen hahmoon, astui kunnianarvoisen Johanneksen luolaan ja sanoi hänelle: "Johannes, sinun pitää pitkittämän paastoamistasi huomen-iltaan saakka." Ja Johannes, joka luuli kuulleensa enkelin äänen, totteli perkeleen käskyä ja paastosi koko seuraavan päivän aina ehtoorukoukseen asti. Se oli ainoa voitto, jonka Pimeyden ruhtinas koskaan sai pyhästä Johannes Egyptiläisestä, ja tämä voitto on sangen pieni. Sentähden ei tule ihmetellä, joskin Paphnutius heti paikalla huomasi sen ilmestyksen vääräksi, mikä hänellä unessaan oli ollut.

Siinä lempeästi soimaillessaan Jumalaa siitä, että tämä näin oli jättänyt hänet pahojen henkien valtaan, huomasi hän joutuneensa suuren väkijoukon jalkoihin. Työntäen ja vetäen häntä mukanaan riensivät kaikki ihmiset samaan suuntaan. Tottumaton kun hän taas oli kävelemään kaupungin kaduilla, heiteltiin häntä kuin elotonta esinettä toisen kulkijan tieltä toisen tielle ja sekaantuen tunikkansa laskoksiin oli hän monta kertaa vähällä kaatua. Haluten tietää, minne kaikki nämä ihmiset menivät, kysyi hän eräältä heistä syytä tähän kiireeseen.

– Muukalainen, etkö sinä tiedä, vastasi tämä hänelle, että näytännöt alkavat ja että Thais esiintyy näyttämöllä? Kaikki nämä kansalaiset menevät teatteriin, minä niinkuin muutkin. Eikö sinun tee mielesi tulla mukaan?

Huomaten äkkiä tarkoituksellisesti sopivaksi nähdä Thaista näyttämöllä Paphnutius seurasi tuota vierasta miestä. Jo kohosi heidän edessään teatterin loistavilla naamioilla kirjailtu pääportti ja sen lukemattomilla veistokuvilla koristettu pitkä muuri-ympyrä. Liukuen virran mukana he astuivat sisälle ahtaaseen käytävään, jonka toisesta päästä säteili vastaan häikäisevästi valaistu amfiteatteri. He ottivat itselleen paikan eräällä niistä pengerriveistä, jotka portaan tavoin laskeutuivat upeasti koristettua, mutta vielä tyhjää näyttämöä kohti. Mikään esirippu ei ollut estämässä näköalaa ja lavalla näkyi multakumpu, jommoisia muinaisajan kansat rakensivat sankariensa varjoille. Tämä kumpu oli leirin keskellä. Telttojen edessä seisoivat keihäspyramiideja ja tangoissa riippui laakerin oksilla ja tammen lehvillä somistettuja kultakilpiä. Kaikki siellä alhaalla oli hiljaista niinkuin unessa. Mutta katselijoiden täyttämästä puoliympyrästä kuului äänen kohua, joka muistutti mehiläiskeon surinaa. Kaikki kasvot, punaisina teatterin katossa aaltoavan purppuravaatteen heijastuksesta, olivat täynnä uteliasta odotusta kääntyneet tuota suurta, hiljaista alaa kohti, josta näkyi vain sotatelttoja ja hauta. Naiset nauroivat ja söivät sitruunia, ja varsinaiset teatterinkävijät vaihtoivat ilomielisesti ajatuksiaan riviltä toiselle.

Paphnutius rukoili Jumalaa hiljaisessa mielessään ja pidättäytyi turhista puheista, mutta hänen naapurinsa alkoi valitella teatterin rappiutilaa.

– Ennen aikaan, sanoi hän, lausuvat etevät näyttelijät naamioituina Euripideen ja Menandroksen runoja. Nyt ei enää lausuta näytelmiä ollenkaan. Ne kuvataan elein ja niistä jumalaisista näytelmistä, joilla Bacchusta muinoin Atenassa palveltiin, olemme säilyttäneet ainoastaan sen, minkä barbaari, yksin skytalainenkin voi ymmärtää: asenteen ja liikkeen. Traagillinen naamio, jonka metallinen suutorvi suuresti vahvisti äänenkaikua, kothurnikorokkeet, jotka tekivät ihmiset vartaloltaan jumalien suuruisiksi, traagillinen yleveys ja kauniiden säkeistöjen sulosointu, kaikki on mennyttä. Pauluksen ja Rosciuksen asemesta esiintyy nyt ilveilijöitä ja paljaskasvoisia tanssijattaria. Mitä olisivatkaan Perikleen aikuiset atenalaiset sanoneet, jos olisivat nähneet naisen näyttävästi lavalla? On suorastaan siivotonta, että nainen esiintyy julkisuudessa. Olemme kovin rappiolla, kun siedämme jotakin sellaista. Niin totta kuin nimeni on Dorion, on nainen miehen vihollinen ja maapiirin häpeäpilkku.

– Puhut viisaasti, vastasi Paphnutius, nainen on meidän pahin vihollisemme. Hän viettelee iloon ja on sentähden peljättävä.

– Ikuisten jumalien nimessä, huudahti Dorion, nainen ei tuota miehelle iloa, vaan surua, levottomuutta ja mustaa murhetta! Rakkaus on syynä kaikkein katkerimpiin tuskiimme. Kuule,

muukalainen: kävin kerran nuoruudessani Troezenissa Argoliin maakunnassa ja näin siellä erään ihmeen suuren myrttipuun, jonka lehdet olivat täynnä lukemattomia neulanreikiä. Näin kertoivat troezenit tästä myrtistä: Siihen aikaan, jolloin Phaidra-kuningatar rakasti Hippolytosta, makasi hän riutuen kaikki päivät tämän saman puun alla, joka vielä nykyäänkin on olemassa. Kuolettavassa kaihossaan veti hän vaaleista hiuksistaan irti kuituisen neulan ja pisteli sillä rikki väkevämuisen puun lehtiä. Vähitellen tulivat kaikki lehdet täyteen reikiä. Kun hän vihdoin oli syössyt perikatoon tuon viattoman uhrinsa, jota hän vainosi sukurutsaisella rakkaudenhimolla, niin päätti hän itse päivänsä kurjasti, niinkuin tiedät. Hän sulkeutui morsiushuoneeseensa ja hirtti itsensä kultavyöstään norsunluiseen naulakkoon. Mutta jumalat tahtoivat, että myrttipuu, joka oli ollut tuon hirvittävän kurjuuden todistaja, kantaisi uusissa lehdissäänkin ijäti samat neulanpistokset. Katkaisin yhden noista lehdistä ja säilytän sitä vuoteessani pääni alla, jotta se aina varoittaisi minua antautumasta rakkauden valtaan ja vahvistaisi minua jumalaisen Epikuroksen minun mestarini opissa, joka sanoo, että himo on peljättävä. Mutta totta puhuen rakkaus on vain maksatauti eikä voi koskaan olla varma siitä, ettei sairastu.

Paphnutius kysyi:

– Mitkä ovat sinun ilosi, Dorion?

– Dorion vastasi surullisesti:

– Minulla on ainoastaan yksi ilo ja myönnän, ettei sekään ole erittäin suuri; se on asioiden mietiskely. Huonovatsaisen ei kannata etsiä muita.

Käyttäen hyväkseen näitä viimeisiä sanoja päätti Paphnutius kertoa epikurolaiselle niistä henkisistä iloista, joita Jumalan sanan tutkistelemisen tuottaa. Hän alkoi:

– Kuule totuus, Dorion, ja ota vastaan valkeus!

Näin huudahtaessaan huomasi hän, että joka taholta päät kääntyivät häntä kohti ja häntä viitattiin vaikenemaan. Suuri hiljaisuus vallitsi jo teatterissa ja pian kajahti kuuluville sankarimusiikin sävel.

Näytäntö alkoi. Nähtiin, miten sotamiehet astuivat ulos teltoistaan ja valmistautuivat lähtöön. Silloin tapahtui äkkiä peljättävä ihme ja pilvi varjosti hautakummun kukkulan. Kun pilvi haihtui, näkyi paikalla Akhilleuksen haamu, kultahaarniskaan puettuna. Ojentaen käsivartensa sotamiehiä kohti, se näytti sanovan heille: "Kuinka, te lähdette, Danaoksen lapset, te palaatte isänmaahan, jota minä en enää ole näkevä, ja jätätte hautani lepytysuhria vaille!" Ja kiirehtivät kummun ympärille Kreikan etevimmät sotapäälliköt. Akanas, Theseuksen poika, vanha Nestor, Apamemnon, valtikka kädessä, otsaripa kulmillaan, katselivat tätä ihmettä. Akhilleuksen nuori poika Pyrrhus oli polvistunut maahan. Odysseus, helposti tunnettava suippolakistaan, jonka alta aaltoili esiin kiharainen tukka, osoitti eleillään olevansa samaa mieltä kuin sankarihaamu. Hän väitteli Agamemnonin kanssa ja saattoi hyvin arvata, mitä he sanoivat:

– Akilleus, sanoi Ithakan kuningas, ansaitsee meidän puoleltamme kaiken mahdollisen kunnioituksen, koska hän kuoli kunniakkaasti Hellaan edestä. Ja hän vaatii, että Priamoksen tytär, Polyxena-neitsyt, uhrataan hänen haudallaan. Danaiolaiset, tyydyttäkää sankarivainajan haltiat ja saakoon Peleuksen poika Hadeksessa rauhan.

Mutta kuningasten kuningas vastasi:

– Säästäkää troijalaisia neitseitä, joita olemme jo niin paljon raastaneet alttareillemme. Kyllin on jo kylvetty onnettomuutta Priamoksen kuulun heimon keskuuteen.

Näin puhui hän siksi, että hän lepäsi öisin Polyxenan sisaren vuoteessa, ja viisas Odysseus syytti häntä siitä, että hän rakasti enemmän Kassandran vuodetta kuin Akilleuksen keihästä.

Kaikki kreikkalaiset yhtyivät hänen puheeseensa suurella aseiden kalskeella. Polyxenan kuolema päätettiin ja Akilleuksen varjo katosi lepytettynä. Milloin kovana ja kiihkeänä, milloin vienon valittavana säesti soitto henkilöiden ajatusten kulkua. Kuuntelijat puhkesivat voimakkaisiin kättentaputuksiin.

Paphnutius, joka näki kaikki vain taivaallisen totuuden valossa, mutisi:

– Tästä tarinasta voidaan nähdä, kuinka julmia väärin jumalien palvelijat olivat.

– Kaikki uskonnot vievät rikoksiin, vastasi hänelle epikurolainen. Onneksi syntyi maailmaan eräs jumalaisen viisas kreikkalainen, joka vapautti ihmiset tuntemattomuuden turhasta pelosta...

Sillä välin oli Hekabe tullut ulos vankiteltastaan, valkoiset hiukset hajallaan, puku rikkirevittynä. Pitkä huokaus kiiri läpi ihmisjoukon, kun tämä onnettomuuden perikuva ilmestyi näyttämölle. Hekabe, joka profeetallisen unen kautta oli saanut tiedon kaikesta, itki ja valitti itsensä ja tyttärensä kohtaloa. Odysseus oli jo hänen vieressään vaatimassa häneltä Polyxena. Vanha äiti raastoi hiuksiaan, repeli kynsin poskiaan ja suuteli tuon julman miehen käsiä, joka säilyttäen säälimättömän tyyneytensä näytti sanovan:

– Ole järkevä, Hekabe, ja mukaudu välttämättömyyteen. Meidänkin huoneissamme on vanhoja äitejä, jotka itkevät ijäksi Ida-vuoren alle nukahtaneita lapsiaan.

Ja Kassandra, kerran kukoistavan Aasian kuningatar, nyt voimaton orja, siroitti tuhkaa onnettoman päänsä päälle.

Mutta nyt ilmestyi telttaverhon takaa itse Polyxena-neitsyt. Yhteinen väristys sävähti läpi katselijoiden. He olivat tunteneet Thaksin. Valkealla käsivarrellaan kannatti hän päänsä yllä raskasta verhoa. Liikkumattomana, kauniin veistokuvan kaltaisena, katsellen rauhallisesti ympärilleen violetin-sinisillä silmillään, lempeänä ja ylpeänä yht'aikaa, hän herätti kaikissa katselijoissa syvän traagillisen kauneuden tunnon.

Suosion hyminä täytti salin ja Paphnutius painoi kättään sydämelleen huoaten:

– Miksi oi, Jumalani, annat Sinä yhdelle luoduistasi tällaisen vallan?

Dorion, joka oli rauhallisempi, vastasi:

– Epäilemättä muodostavat ne atoomit, joiden hetkellisestä yhtymästä tämän naisen kokoonpano riippuu, silmälle sangen miellyttävän kokonaisuuden. Se on ainoastaan luonnon leikkittelyä ja nämä atoomit eivät tiedä, mitä ne tekevät. Eräänä päivänä ne eroavat samalla välinpitämättömyydellä kuin ovat yhtyneetkin. Missä ovat nyt ne atoomit, jotka aikoinaan muodostivat Laiksen tai Kleopatran? En väitä vastaan: naiset ovat joskus kauniita. Mutta he ovat ikävien sattumien ja inhoittavien epätäydellisyyksien alaisia. Tämän seikan ottavat huomioon kaikki ajattelevat henget, jota vastoin rahvas ei ollenkaan muista sitä. Ja naiset herättävät rakkautta, vaikkakin on järjetöntä heitä rakastaa.

Näillä silmin tutkistelivat filosofi ja askeetti Thaista, omien ajatustensa kulkua seuraten. He eivät olleet kumpikaan nähneet, miten Hekabe sillä välin oli kääntynyt tyttärensä puoleen ja liikkeillään puhunut hänelle seuraavasti:

– Koeta hellyttää julmaa Odysseusta. Rukoile kyyneleilläsi, kauneudellasi, nuoruudellasi!

Thais, tai oikeastaan Polyxena, antoi teltan verhon pudota alas. Hän astui askeleen ja kaikki sydämet antautuivat. Ja kun hän sitten ylhäisin ja kevein askelein lähestyi Odysseusta, niin hänen liikkeittensä rytmi, jota huilujen säveleet säestivät, huikaisi katsojat iloisten mielikuvien auringolla ja hän tuntui sillä hetkellä olevan koko maailman sopusointuisuuden jumalallinen keskipiste. Nähtiin enää ainoastaan häntä, kaikki muu oli hukkunut hänen säteilyynsä. Mutta toiminta lavalla jatkui.

Laerteen varovainen poika käänsi päänsä pois ja piiloitti kätensä vaipan alle karttaakseen siten rukoilevan katseita ja suuteloita.

Neitsyt antoi hänen ymmärtää, ettei hänellä ollut syytä peljätä.

Hänen levollinen katseensa sanoi:

– Odysseus, olen seuraava sinua siksi, että tahdon totella välttämättömyyttä ja kuolla. Priamoksen tyttärenä ja Hektorin sisarena en ole koskaan ottava muukalaista herraa vuoteelleni, josta ennen kuninkaat turhaan kilpailivat. Luovun vapaaehtoisesti elämän valkeudesta.

Silloin Hekabe, joka oli maannut maassa hervottomana, äkkiä nousi ja syöksyi epätoivoisena tyttärensä syliksi. Päätävällä lempeydellä irroitti Polyxena vanhat käsivarret, jotka häntä kietoivat. Oli kuin olisi kuullut, miten hän sanoi:

– Äiti, älä antaudu vieraan solvauksille alttiiksi. Älä odota siksi, kunnes hän erottaakseen sinut minusta kohtelee sinua arvottomasti. Mieluummin, rakkahin äiti, ojenna minulle tuo ryppyinen käsi eroon ja lähennä painuneet poskesi suudeltavikseni.

Tuskan ilme oli ihana Thaiksen kasvoilla; ja katselijajoukko tunsii ääretöntä kiitollisuutta tätä naista kohtaan, joka yli-inhimillisellä sulollaan näin verhosi elämän toimet ja muodot. Paphnutius, antaen Thaikselle anteeksi tämän hetkellisen loiston hänen tulevan ja pikaisen nöyryydentilansa vuoksi, oli jo edeltäpäin ylpeä tästä pyhimyksestä, jonka hän oli lahjoittava taivaalle.

Конец ознакомительного фрагмента.

Текст предоставлен ООО «ЛитРес».

Прочитайте эту книгу целиком, [купив полную легальную версию](#) на ЛитРес.

Безопасно оплатить книгу можно банковской картой Visa, MasterCard, Maestro, со счета мобильного телефона, с платежного терминала, в салоне МТС или Связной, через PayPal, WebMoney, Яндекс.Деньги, QIWI Кошелек, бонусными картами или другим удобным Вам способом.